

PAPER DETAILS

TITLE: DIJITALLEŞME, SOSYAL MEDYA VE RISK TOPLUMU

AUTHORS: İlknur BEYAZ ÖZBEY

PAGES: 141-158

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2176516>

DİJİTALLEŞME, SOSYAL MEDYA ve RİSK TOPLUMU

İlknur BEYAZ ÖZBEY*

ÖZ

Dijitalleşme, internetin kullanımının genişlemesiyle birlikte teknolojik gelişmelere paralel olarak çeşitli bilgi ve içeriklerin sayısallaştırılması anlamına gelmektedir. Teknolojik dönüşümün yanı sıra verilerin depolanması ve aktarımını kapsayan dijitalleşmenin birçok alanda etkisi bulunmaktadır. İnternet kullanımının her alanda artmış olması, bilgi ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen yenilikler, haber takibinden alışveriş yapmaya, iletişim kurmaktan eğlenceye kadar hemen hemen her alanda etkili olmaktadır. Sözü edilen yeni medya ortamı ise, milyonlarca insanın yüzbinlerce sitenin ve blogun etrafında aktif olma durumunu gündeme getirmiştir. Günümüz dünyasında dijital ortam ve sosyal medya gibi iletişim araçlarının sunmuş olduğu platformlar belirli riskleri de içermektedir. Bu anlamda çalışmanın konusunu dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu oluşturmaktadır. Çalışmanın temel problemi, dijitalleşmenin iletişim ağı üzerindeki etkisinin ve geniş kitlelere hitap eden sosyal medya kullanımının risk toplumu ekseninde analizini gerçekleştirmektir. Bu problem çerçevesinde, modernliğin üretmiş olduğu risklerde, bireysel karar mekanizmasının ve bireysel güvenlik örüntülerinin etkili olması beklenirken; küresel ölçekte karşılan riskler söz konusu olduğunda bireysel olarak korunmanın pek mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda dijitalleşme ve sosyal medya kullanımı ile birlikte günümüz dünyasında karşılaşılan risk ve tehlikelerin farklı bir boyuta taşınması ise, ulaşılan bir diğer sonucu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Medya, Sosyal Medya, Risk, Risk Toplumu.

DIGITALIZATION, SOCIAL MEDIA AND RISK SOCIETY

ABSTRACT

Digitization means the digitization of various information and content in parallel with technological developments with the expansion of the use of the internet. In addition to technological transformation, digitalization, which covers the storage and transfer of data, has effects in many areas. The increase in the use of the Internet in every field and the innovations in information and communication technologies are effective in almost every field from news tracking to shopping, from communication to entertainment. The aforementioned new media environment has brought the situation of millions of people to be active around hundreds of thousands of sites and blogs. In today's world, platforms offered by communication tools such as digital media and social media also involve certain risks. In this sense, the subject of the study is digitalization, social media and risk society. The main problem of the study is to analyse the effect of digitalization on the communication network and the use of social media appealing to large audiences on the axis of risk society. Within the framework of this problem, while the individual decision mechanism and individual security patterns are expected to be effective in the risks produced by modernity; It has been concluded that individual protection is not possible when it comes to risks faced on a global scale. At the same time, moving the risks and dangers encountered in today's world to a different dimension with the use of digitalization and social media is another result achieved.

Keywords: Digitalization, Media, Social Media, Risk, Risk Society.

Atf: BEYAZ ÖZBEY, İ. (2022). "Dijitalleşme, Sosyal Medya ve Risk Toplumu", İMGELEM, 6 (10): 141-158.

Citation: BEYAZ ÖZBEY İ. (2022). "Digitalization, Social Media and Risk Society", İMGELEM, 6 (10): 141-158.

Başvuru / Received: 5 Ocak 2022 / 5 January 2022

Kabul / Accepted: 6 Şubat 2022 / 6 February 2022

Derleme Makale / Review Article.

EXTENDED ABSTRACT

The risks that threaten today's world are the risks produced by modernity. While technological developments constitute the pillar of important developments for humanity, they also cause people to struggle with risks. Many risky situations threaten people from economy

* Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, E-mail: ilknurbeyaz087@gmail.com, ORCID Numarası: 0000-0001-9809-9085

to politics, from culture to daily life. One of the risks mentioned is encountered in the field of information and communication technologies produced by modernity. In addition to digitalization and the expansion of the use of the internet, the change in the understanding of communication, people are faced with many risks. Considering the risks produced by the cyber environment, the growing dangers and the fight against the risks are weakening, causing new ones to be formed day by day. In this sense, the transformation of the understanding of communication, which changes in parallel with technological developments, through digitalization and social media dynamics; Considering the risky situations developing on a global scale, trying to understand where digitalization and social media stand on this scale constitutes the main problematic of the study. In the study, by drawing a theoretical framework over digitalization, social media and risk society; digitalization and social media, a discussion area has been created on the theory of risk society.

Communication is an action that we perform using different tools. Considering communication and technology, usage and impact areas, it has the feature of affecting not only the present but also all the processes that will occur in the future. Developments in communication technology, especially with digitalization, have had a transformative effect on communication. Thanks to the information and communication technologies that have developed from the past to the present, the media has also changed by being affected by these developments. The expansion of the scope and usage areas of computers and internet provided a platform where important changes took place in the field of communication. There has been a change from traditional media understanding to new media understanding. Social media, which constitutes the basic feature of our daily life, has provided an interactive communication area. While the traditional media understanding provides a one-way communication, social media, which we call new media, is the most preferred communication tool because it is open to multiple use and virtual sharing. In this sense, digitalization and social media, which cover an important part of our daily life, have important risks that threaten today's societies, as well as many advantages. Communication, which is one of the basic dynamics of our daily life, has undergone a major change. The basis of social communication and interaction is based on technological developments. It is the unprecedented rapid spread of technologies that provide a great change in social communication and interaction. The growth in the technological field has led to significant changes both in the field of information and communication technologies and in the social and cultural field. Especially social media and digital communication have an important place in mass communication in today's societies.

Digitization is the digitization of various information and content with the diversification of technological development, internet scope and usage areas. It is seen that information and communication technologies have gained a new form, especially by ensuring the transfer of images, videos and texts on a digital platform. Traditional information and communication field, that is, traditional media, emerges as an area where different tools are used for different functions. On the contrary, new media is a type of media that is shaped in line with technological developments, the expansion of internet coverage, and different needs and demands, and where several functions are performed with a single tool. While traditional media provides one-way communication, new media, namely social media, offers a non-one-way and interactive communication portal. Especially with a single vehicle, it is possible to reach the target audience, which includes many people, as easily as performing all transactions.

Risky situations are redefined in today's societies where digitality takes place in every field. In particular, digitization presents various uses of its tools and situations that expose their users to risk. Considering the risks produced by the cyber environment, the growing dangers and the fight against the risks are weakening, causing new ones to be formed day by day. In this sense, although the way to combat risky situations is through technological developments, the same developments also constitute the main source of producing risky situations. The risks that today's societies are exposed to, especially the risks produced by intangible and expert systems, have effects on individual, social and global scales. In particular, excessive use of the internet and social media by individuals causes loneliness. Living in the virtual world and socializing in the virtual world disconnects individuals from real life in daily life. The individual, who is alienated from himself and the society in which he lives, takes place in the position of object from the subject position. Instead of problem solving skill, it takes place as an object exposed to events and situations. Individual decision and preference mechanism is effective in protecting from the risks produced by modernity, especially the risks produced by the digital system and the expertise systems. It is expected to stay away from risks as much as possible and to operate the decision mechanism and preference against events and situations as a subject. It seems highly possible that individuals who are alienated from themselves and social reality will take an active role in a rational choice and decision mechanism as a subject in risky events and situations. At the same time, it is expected that the individual decision mechanism and individual security patterns will be effective in the risks produced by modernity; It also shows that it is not possible to be protected individually when it comes to risks faced on a global scale. This situation emphasizes another dimension of the risk society, which includes both individual

protection and security measures and global risks that transcend individuals. The two aforementioned aspects of the risk society, along with the use of digitalization and social media, carry the risks and dangers experienced in this process to a different dimension.

GİRİŞ

İletişim, farklı araçlar kullanarak gerçekleştirdiğimiz bir eylemdir. İletişim ve teknoloji, kullanım ve etki alanları dikkate alındığında sadece günümüzü değil gelecekte yaşanacak tüm süreçleri etkisi altına alma özelliğine sahiptir. Özellikle dijitalleşme ile birlikte yeni iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, iletişim üzerinde dönüştürücü etkide bulunmuştur. Geçmişten günümüze gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde medya da bu gelişmelerden etkilenecek değişime uğramıştır.

Dijitalleşme, bilgi teknolojilerinin hızla gelişmesinin bir ürünü olarak günümüz dünyasının başat konuları arasında yer almaktadır. 21. yüzyıl dijital çağ olarak adlandırılmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın sibernetik, matematik ve bilgi işlem cihazlarının üretimi ve bunların hemen hemen her alanda kullanılmaya başlanması ile birlikte yaşamın her yönü etkilenmeye başlanmıştır. İnternetin artık kolay bir şekilde ulaşıyor oluşu ve bilgisayar kullanıcı sayılarının artışı, dijital çağın iki önemli eksenini oluşturmaktadır (Parlak 2017). İnsanların mobil telefonları üzerinden haberleri okuyabilmeleri, hatta bu haberlere yorum yapabilmeleri, banka işlerini mobil telefonları aracılığıyla görebilmeleri, alışveriş yapabilmeleri, fotoğraf ya da düşüncelerini birkaç saniye içinde geniş kitlelerle paylaşabilmeleri, evlerinden dışarı adım dahi atmadan çeşitli grup ve kurumlara üye olabilmeleri, sanal sosyal sorumluluk projelerine katılabilmeleri gibi pek çok örnek yeni medya çağının sağladığı olanaklardan bazılarıdır (Alakuş 2019: 14).

Bilgisayar ve internetin kapsamı ve kullanım alanlarının genişlemesi, iletişim alanında önemli değişimlerin gerçekleştiği bir platform sunmuştur. Geleneksel medya anlayışından yeni medya anlayışına doğru bir değişim yaşanmıştır. Gündelik hayatımızın temel özelliğini oluşturan sosyal medya, interaktif bir iletişim alanı sağlamıştır. Geleneksel medya anlayışı tek yönlü bir iletişim sağlarken, yeni medya dediğimiz sosyal medya, çoklu kullanıma ve sanal paylaşımına açık olması gibi nedenlerle en fazla tercih edilir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda gündelik hayatımızın önemli bir kısmını kapsayan dijitalleşme ve sosyal medya, pek çok avantajının yanı sıra, günümüz toplumlarını tehdit eden önemli riskler barındırmaktadır.

Risk, 1980'lerden itibaren üzerine çokça durulan bir konu haline gelmiştir. Ulrich Beck'in Risk Toplumu (2011) teorisi, günümüz dünyasının riskleri üzerinde bir öncül oluşturmaktadır. Bu anlamda risk, çağdaş toplumların karakteristik bir özelliğidir. Özellikle modernizm, insanlığın uğraşmak zorunda olduğu, endüstriyelden post-endüstriyele ya da risk toplumuna geçişi ifade etmektedir. Gezegenin bilimsel ve teknolojik faaliyetler nedeniyle geniş bir laboratuvar haline gelmesine yol açan küresel riskler söz konusudur (Boudia vd. 2007: 1). Sağlık, güvenlik ve çevre ile ilgili riskler dünyada çoktur; ancak bu riskleri kontrol etmek, azaltmak veya ortadan kaldırmak için harekete geçmeden önce, hangi risklerin önemli olduğu ve hangi risklerin güvenli bir şekilde göz ardı edilebileceği konusu önemlidir. Toplumların riskli olarak adlandırmayı seçtikleri şey büyük ölçüde doğa tarafından değil, sosyal ve kültürel faktörlerle belirlenir (Rayner 1987: 7-8). Günümüz dünyasını tehdit eden riskler, modernliğin üretmiş olduğu risklerdir. Teknolojik yenilikler, insanlık adına önemli gelişmelerin sacayağını oluştururken, aynı zamanda insanların risklerle mücadele etmesine de neden olmaktadır. Ekonomiden siyasete kültürden gündelik yaşama pek çok riskli durum insanları tehdit etmektedir. Sözü edilen risklerden biri ile yine modernliğin üretmiş olduğu bilgi ve iletişim teknolojileri alanında karşılaşılmaktadır. Dijitalleşme ve internetin kullanım alanlarının genişlemesi ve iletişim anlayışının değişmesinin yanı sıra, pek çok riskle insanlar karşı karşıya kalmaktadır. Siber ortamın ürettiği riskler göz önüne alındığında büyüyen tehlikeler ve karşılaşılan risklerle mücadele zayıflamakta, gün geçtikçe yenilerinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu anlamda, teknolojik gelişmelere paralel olarak iletişim anlayışının dijitalleşme ve sosyal medyaya bağlı olarak nasıl değiştiği ve günümüz toplumlarının risk toplumuna dönüşmede dijitalleşme ve sosyal medyanın nasıl bir role sahip olduğu bu çalışmanın temel problematiğini oluşturmaktadır.

Dijitalleşme Kavramı

Günümüzde toplumsal iletişim ve etkileşimin temeli, teknolojik gelişmelere dayanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin bu denli büyük ölçekte gerçekleşmesi, sosyal ve kültürel dinamiklerde önemli değişimlere yol açmıştır. Web 1.0 teknolojilerinin yerini bambaşka bir felsefeye dayanan Web 2.0 teknolojilerine bırakmasıyla, kullanıcının çok daha aktif rol oynadığı yeni bir web ortamı ortaya çıkmıştır. Bu değişim neticesinde çeşitli etkileşim sayfalarında kullanıcıların bilgiye ulaşması, bilgiyi paylaşması daha kolay bir hale gelmektedir (Tuncer 2013: 3). İnternetin gündelik yaşamda her alanda kullanılıyor oluşu, akıllı telefonların icadı ve sürümlerinin gün geçtikçe güncellenmesi, arama motorlarında gerçekleşen evrim ile birlikte eskiye nazaran yeni ve farklı bir evrede tamamen dijital bir çağda yaşanmaktadır.

Dijitalleşme, bireysel analog bilgi akışlarının dijital bitlere dönüştürülmesinin maddi süreci olarak tanımlanmaktadır. Özellikle sosyal yaşamın birçok alanının dijital iletişim etrafında yeniden yapılandırıldığı bir yol, bir altyapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan yardımı olmadan bir işlemin ya da prosedürün gerçekleştirildiği teknolojik yapıya atıfta bulunmaktadır (Schumacher vd. 2016). Ağ tabanlı dijitalleşme aynı zamanda küresel bir fenomendir, çünkü internet ağı dünya çapında mevcuttur (Vogelsang 2010: 4). 2000’li yıllarla birlikte, yapay zekâ ve robot teknolojisinin daha da gelişmesi, 3D yazıcılar, nesnelerin interneti ve akıllı fabrika sistemi, sürücüsüz arabalar gibi yeni buluşlar üretim yapısını tamamıyla değiştirmektedir. Bu süreç Dördüncü Sanayi Devrimi (Endüstri 4.0) olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda, siber fiziksel sistemlere (sensörler yardımıyla fiziksel dünyayı sanal bilgi işlem dünyasına bağlayan sistemlere) geçiş aynı zamanda dijital dönüşüm sürecini de başlatmıştır (Yankın 2019: 1). Dijitalleşme, teknolojik gelişmelere paralel olarak ve internetin kapsamının genişlemesiyle birlikte, çeşitli bilgi ve içeriklerin sayısallaştırılmanın yanı sıra dijital bir yapıda yer almaktadır. Özellikle görüntü, video ve metinlerin artık dijital bir platformda aktarımı sağlanmaktadır. Sözü edilen bilgi paylaşma ve aktarım platformu ise, teknolojik gelişmelerle birlikte gün geçtikçe kapsamı ve içeriği genişleyerek ve değişerek yeni bir form kazanmaktadır.

Dijitalleşmenin bireysel ve toplumsal yaşamın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte bir dijital toplum ve kültürden bahsetmek olanaklı hale gelmektedir. Dijitalleşmenin etkileri çoğunlukla ekonomik, kültürel ve sosyal yönleri kapsadığından dolayı sözü edilen alanlarda etkilerinin çok daha fazla olduğu görülmektedir (Schumacher 2016). Çünkü dijitalleşme, ekonomik yapıları, üretim ilişkilerini, süreçlerini, meslek tanımlarını değiştirerek, sosyo-kültürel yapıyı etkilemektedir. Sözü edilen etkilerin merkezinde bilginin toplanmasında, depolanmasında ve kullanımında teknolojinin oynadığı rol bulunmaktadır (Yankın 2019). İletişim ve medya sektöründe yapısal ve işlevsel olarak bir dönüşüm yaşanmaktadır. Günümüz dünyasına damgasını vuran internetin kullanım alanlarının genişlemesi ve bilgisayar kullanıcılarının artması, yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmaktadır. İnternet kullanımının her alanda artmış olması, bilgi ve iletişim teknolojilerinde gerçekleşen yenilikler, haber takibinden alışveriş yapmaya iletişim kurmaktan eğlenceye kadar hemen hemen her alanda etkili olan gündelik yaşam pratikleri, yeni iletişim teknolojilerinin günümüzde kazandığı önemin göstergelerindedir. Sözü edilen yeni medya ortamı ise, milyonlarca insanın yüzbinlerce sitenin ve blogun etrafında aktif olma durumunu gündeme getirmiştir.

Sosyal Medya

Geçmişten günümüze iletişim yeni boyutlar kazanarak değişime uğramıştır. Değişen dünya, artan istekler ve değişen ihtiyaçlar kapsamında iletişim araçlarına duyulan ihtiyacı arttırmış ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Günümüzde ise, internet kullanım alanlarının genişlemesiyle birlikte sosyal paylaşım ağları önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Sosyal paylaşım ağları insanlara yeni iletişim fırsatları oluşturmuştur. Yeni iletişim fırsatları ise, geleneksel iletişim araçlarından farklı olmasının temelini oluşturmaktadır. Sosyal paylaşım ağları anlık olarak insanların duygularını, düşüncelerini, videolarını, fotoğraflarını birçok insanla paylaşım olanağını sunmaktadır (Solmaz vd. 2013).

Geleneksel medya, çok geniş bir hedef kitleyle tek yönlü gerçekleştirilen iletişime işaret eder. Bu medya, geleneksel yayıncılıkla bağlantılı bir medya tipidir; kara yayıncılığı yapan televizyon kanalları, geniş kitlelere ulaşan ulusal gazeteler bu gruba girer. Bu medyada birkaç TV kanalı, radyo istasyonu, gazete ve dergi dışındakilerde tüketicinin tercihinin dikkate alınma oranı çok düşüktür. Yeni medya ise, ilk defa geç 20. ve erken 21. yüzyıllarda ortaya çıkmış olan görüntü merkezli içerik kullanımının yaygınlaştığı dijital (bilgisayar) yeni teknolojiyi kullanan medyadır (Browne 2014: 282). Yeni medya faaliyeti, online kanallar üzerinde yürütülen pek çok faaliyeti kapsamaktadır. Online haberleşme araçlarındaki değişim (online gazetecilik), sosyal medya ağları, dijital yayıncılık (TV, video, içerik vs.), dijital oyunlar ve mobil iletişim, yeni iletişim ortamını oluşturan ana bileşenler olmaktadır (İlgaz-Büyükbaykal 2020: 2). Geleneksel medya, daha çok farklı işlevler için farklı araçların kullanıldığı medya türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun aksine, yeni medya ise, teknolojik gelişmeleri, internet kapsamının genişlemesi ve farklı ihtiyaç ve istekler doğrultusunda şekillenen, birkaç işlevin tek bir araç ile gerçekleştirildiği medya türüdür. Geleneksel medya, tek yönlü bir iletişim ağı sağlarken, yeni medya yani sosyal medya, tek yönlü olmayan ve interaktif bir iletişim portalı sunmaktadır. Facebook, Twitter, WordPress, Instagram, MySpace, Blogger, Youtube gibi portallar, tek yönlü olmayan, interaktif bir iletişim ağı sunmaktadır. Özellikle tek bir araçla, tüm işlemlerin yerine getirilmesi gibi kolaylıkla, anında birçok kişinin dâhil olduğu hedef kitleye ulaşım sağlanmaktadır.

Kullanıcılar, arama ve sosyal medyanın sağladığı özellikleri kullanarak, herhangi bir kurumdan bağımsız olarak kendi bilgilerini elde edebilirler. Ayrıca kullanıcılar, diğer kurumlardan daha fazla bağımsızlık sağlayan ve kamuoyunun doğrudan ifade edilebileceği bir mekanizma sunan bloglar, e-postalar, tweetler, web sitelerindeki yorumlar gibi pek çok biçimde

içerik oluşturabilirler (Newman vd. 2012: 7). Sosyal medya, birçok insanı sanal ortamda bir araya getirmekte, kitleler arasındaki iletişimi arttırmaktadır. Kurumlar, sosyal medya aracılığıyla hedef kitleye kolaylıkla ulaşabilmekte ve mesajlarını iletebilmektedir. Bu özelliği itibarıyla sosyal medya gündelik yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir (Solmaz vd. 2013: 23). Kullanıcıları tarafından alışkanlık haline gelen sosyal medya, aynı zamanda geniş kitlelerin taleplerine cevap vermektedir. Hemen hemen her kesimde bilgi iletişim teknolojilerine yönelik ilgi ve kullanımlarının artması, sosyal medyanın gücünü arttırmakta ve sosyalleşme kavramına da yeni bir form kazandırmaktadır.

Bir bütün olarak sosyal medyanın toplumumuzda giderek yaygınlaştığı ve insanların birbirleriyle iletişim kurma şekillerini etkilemeye devam ettiği açıktır. Sosyal medyanın genel yaşam döngüsünün neresinde olduğu ve önümüzdeki yıllarda pazarda ne tür yenilikleri ortaya çıkaracağı kesin değildir. Gerçek olan şudur ki, sosyal medya, şirket kullanıcılarının giderek artan mobil varoluşa ayak uydurmasını sağlayarak, daha sorunsuz bir şekilde entegre edilmiş bir ağ platformu haline geleceğini göstermektedir (Korenich 2013: 247). Sosyal medya her ne kadar insan ve toplum yaşamını kolaylaştırmış olsa da beraberinde çok farklı riskleri de içermektedir. Sosyal medyanın ürettiği riskler, günümüz toplumlarını birer risk toplumuna dönüştürmüştür.

Risk ve Risk Toplumu

Risk, geleceğe dair belirsiz bir durumu ifade eder. Belirsizlik, en iyi ihtimalle kafa karıştırıcı ve rahatsız edicidir; en kötü ihtimalle ise tehlike anlamı taşır (Bauman 2003: 7). Risk, felaket anlamına gelmez. Risk, felaket beklentisi anlamına gelir. Riskler kalıcı bir sanallık durumunda mevcuttur ve yalnızca beklendiği ölçüde güncel hale gelir. Riskler “gerçek” değil, “gerçek olabilecek” şeylerdir. Örneğin, bir terör saldırısı şeklinde riskler gerçek olduğu anda, risk olmaktan çıkıp felakete dönüşürler. Riskler her zaman tehdit oluşturan olaylardır (Beck 2006: 332). Risk, hükmetmek özellikle de geleceğe hükmetmek fikrinde kendini göstermektedir (Giddens vd. 2001). Günümüzdeki anlam ve içerik bakımından risk, gelecekte olabilecek tehlikeleri içermektedir. Risk gelecek tahayyülü üzerinden hareketle, karşılaşılabilecek ve tehlike içeren durum ve olaylardır.

Giddens riski, dışsal risk ve imal edilmiş risk olarak ikiye ayırmıştır. Dışsal risk, dışarıdan gelen, gelenek ya da doğadan kaynaklanan risklerdir (Giddens 2000). Sel, kasırga, salgın hastalıklar gibi riskler, insan müdahalesi söz konusu olmadığı için dışsal risk olarak değerlendirilmektedir. İmal edilmiş riskler, insan müdahalesi olan, bilim ve teknolojiye

ilerlemeler tarafından ortaya çıkmaktadır (Giddens vd. 2001). Günümüzde karşılaşılan riskler sanayideki aşırı üretimden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden risk ve tehlikelerin küresel doğası ve modern sebepleri bakımından Orta Çağ'daki risklerden ayrılmaktadır. Bunlar daha çok modernleşmenin riskleridir (Beck 2011). İmal edilmiş riskler daha çok insan müdahalesi sonucunda gelişmiş olan toplumsal yaşamda karşılaşılabilecek risklerdir. Bu anlam itibariyle geçmişte karşılaşılan riskler ile günümüzde karşılaşılan riskler anlam ve içerik bakımından farklılaşmaktadır. Günümüzde karşılaşılan risklerin kökenini, sanayi toplumlarındaki aşırı üretim oluşturmaktadır. Dolayısıyla Ulrich Beck'in (2011) üzerinde durduğu risk toplumu, sözü edilen süreçte anlam bulmaktadır.

Risk, bilinen ve uygulanan geleneksel davranış biçimlerini terk eden bir terim halini almıştır. Gelecek, doğası gereği bilinmeyeceği için risk hesaplaması asla tam olmaz, zira nispeten sınırlı risk ortamlarında bile her zaman niyetlenilmemiş ve öngörülemeyen sonuçlar mevcuttur. Kader fikrinin etkisinin kaybolduğu bir ortamda, her eylem hatta yerleşik örüntülere kuvvetle bağlı eylemler prensip olarak risk koşulları temelinde hesaplanabilir. Soyut sistemlerin gündelik hayatı istilası, bilginin dinamik doğasıyla birlikte, risk bilincinin hemen herkesin eylemlerine sızması demektir (Giddens 2010). Bu hesaplanamaz tehditler birikmekte ve sanayinin her yerde herkese yönelik bir ihsanı olan bilinmeyen bir risk tortusu teşkil etmektedir. (Beck 2011: 38). Bu nedenle risk toplumu aslında bilimsel rasyonalitenin otoritesini ve böylesi bir rasyonalitenin uygulandığı insan gelişimine olan inancını tehdit etmektedir. Uzman sistemler çevresel riskleri değerlendirme çabasıyla çoğalırken, bilimsel verilerin eksikliği, kesin öngörülerini imkânsız hale getirmekte ve risk seviyelerine karar vermeyi imkânsız kılmaktadır. Bu başarısızlıklara yanıt olarak, toplumun her düzeyini etkileyen küresel sorunları kucaklamaktadır (Alexander 1996: 254). Genel olarak tasarlandığı şekliyle "risk toplumunun" temel unsurlarından biri, uzmanların, bilimsel ve teknik uzmanlığın ve düzenleyici sistemlerin önemi ve merkezidir. Uzmanlar ve sağlayabilecekleri bilimsel ve teknik uzmanlık, toplumların karşı karşıya kalabileceği "risklerin" giderek artan sayısını ve karmaşıklığını tanımlamak ve karakterize etmek ve bunları kontrol etmek ve azaltmak için çözümler önermek gibi ikili bir işleve sahiptir. Bu durumda düzenleme, mükemmel risk kontrolü ve yönetimi aracı olarak görünür (Boudia vd. 2007: 4). Endüstriyel üretim ve teknolojik gelişmeler, soyut sistemlerle çevrili bir yaşam sunmaktadır. Soyut sistemler her ne kadar hayatı kolaylaştırıyor olsa da sonuçları bakımından önemli riskleri barındırmaktadır. Soyut sistemlere yönelik kontrol ve yönetilebilirlik, uzman kategorisinde bulunan kişilerce karakterize edilmektedir. Günümüz toplumlarında ise, uzmanlık alanlarının farklı ve çeşitli olması aynı zamanda aynı konu için

farklı görüş ve tutumlar anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu durum, soyut sistemlerin kontrolü ve yönetilebilirliğinin zayıf kalmasına ve çeşitli riskleri barındırmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda günümüz risklerinin anlam, içerik ve boyutlarının değişmesi nedeniyle de güven problemi yaşanmaktadır. Bu anlamda risk toplumunun en önemli özelliği, gündelik hayatın soyut sistemler üzerine kurulu bir yaşam biçimi sunması ve sözü edilen soyut sistemlere yönelik kontrol ve yönetilebilirlik noktasında güven problemi yaşanmasından dolayı belirsizlik, hesaplanamazlık ve öngörülemez bir yapı teşkil etmektedir. Bu anlamda risk toplumu teorisine göre modern toplumlar, yeni riskler tarafından kuşatılmıştır.

Risk toplumu teorisinin bir diğer özelliği ise, telafi edilemez oluşudur. İlk modernliğin (19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın son çeyreğine kadar olan dönem) güvenlik rüyası, kararların güvenli olmayan sonuçlarını ve tehlikelerini her zamankinden daha kontrol edilebilir hale getirmek gibi bilimsel bir ütopya dayanamaktadır. İklim geri döndürülemez bir şekilde değiştiyse; insan genetiğindeki ilerleme, insan varoluşuna geri döndürülemez müdahaleleri mümkün kılıyorsa; terörist gruplar hâlihazırda kullanabilecekleri kitle imha silahlarına sahipse, çok geç demektir. İnsanlığa yönelik tehditlerin bu yeni niteliği göz önüne alındığında riskleri telafi etmek anlamına gelen tazminat mantığının çökmüş ve yerini önlem alma ilkesine bırakmıştır. Önleme sadece tazminattan öncelikli olmakla kalmamakta, aynı zamanda varlığı kanıtlanmamış riskleri önceden tahmin etmeye ve önlemeye çalışmaktadır (Beck 2006: 334). Dolayısıyla modern toplumun bir özelliği olan ilerleme, gelişme ve buna bağlı olarak gerçekleşen üretim, risklerin telafi edilemez ve geri döndürülemez bir yapı haline gelmesine neden olmuştur. Nitekim bu haliyle modernliğin üretmiş olduğu riskler, insanlığı ciddi boyutlarda tehdit etmekte ve tehdit eden risklerin boyutları gün geçtikçe artmaktadır. Nitekim risk toplumunun görünür hale geldiği alanlardan biri de kuşkusuz dijitalleşmedir.

Risk Toplumu ve Dijitalleşme

Riskler ve risklerle birlikte ortaya çıkan belirsizlikler, sadece bireyleri değil, aynı zamanda toplumu da doğrudan etkisi altına almaktadır. Bu nedenle, riske ve belirsizlik inançlarına verilen yanıtların bazı yönleri sosyal olarak paylaşılma ve şekillendirilme eğilimindedir. Riske yönelik en iyi bilinen sosyo-kültürel yaklaşım, bireylerin tercih ettiği kurumsal düzenlemeleri ve yaşam tarzlarını savunma işlevine hizmet eden sosyal organizasyon, düşünce ve değer biçimlerini yansıtmak için önemlidir (Pidgeon 2008: 352). Belirsizlik veya müphemlik, risk toplumu teorisini açıklamada önemli bir yere sahiptir. Bireysel, toplumsal ve küresel ölçekte karşılan risklerin oluşumunun ve seyirinin belirsiz olması, günümüz

toplumlarının en içkin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim son dönemde yaşanan Covid-19 salgını, karşılaşılan risklerin, sınırları hızlı bir şekilde aşmış, belirli mekânda kalmayıp, hemen hemen tüm ülkeleri tehdit eden bir nitelik kazandığını göstermiştir. Modernliğin üretmiş olduğu riskler, belirsizlik, müphemlik, belirli zaman ve mekâna bağlı olmaması gibi özellikler taşımaktadır. Sözü edilen bu özelliklerin ise itici gücünü teknolojik gelişmeler oluşturmaktadır.

Teknolojik gelişmelerle birlikte yeni medya belirli bir mekâna hapsolmaktan çıkmıştır. Yeni küresel medyanın alanı artık bütün dünyadır. Yerel kültürlerden ziyade bütün kültürler hedef kitle olarak ele alınmaktadır (Özkan 2011). Teknolojik gelişmeler, dijitalleşme hemen hemen her alanı kapsadığı gibi, yerel olmaktan ziyade küresel etkilerin sözü edildiği bir platformdur. Dijitalleşme yerel kapıların ardını açarak, yerel üstü olanlarla iletişim ve etkileşim haline geçmeyi sağlamıştır. Küreselleşmeyle birlikte sınırların silikleşmesi, teknolojik gelişmelerle birlikte mekânsal yakınlık, farklı bireylerle, farklı toplumlarla ve farklı durumlarla etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Bu anlamda dijitalleşme çoğu alanlarda etkili olmaya başlayarak önemli değişimler sağlamıştır.

Dijitalleşme sürecinin en büyük etkileri küreselleşmeyle birlikte ekonomik yapıda esneklik, yalın üretim ve üretimin artan otomasyonu gibi değişiklikler farklı bir form kazanmıştır. Dijitalleşme üretim ve tüketim süreci içerisinde yer alan tüm ilişkilerin değişmesine neden olmuştur (Yankın 2019: 17). Dijitalleşme artık birçok faaliyetin dijital ortamlarda gerçekleşmesine neden olmuştur. Geleneksel alışveriş alışkanlıkları yerini her geçen gün farklı inovatif yaklaşımların ortaya çıktığı dijital ortamlara bırakmaya başlamıştır. Günümüzde tüketiciler özellikle dijital teknolojilerin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte birçok alternatif içerisinden istedikleri özellikteki ürünü en hızlı şekilde karşılaştırma ve seçme olanağına sahiptirler. Bu durum hem ulusal hem de uluslararası işletmelerin daha rekabetçi bir ortamda faaliyet göstermelerine neden olmaktadır. Bu nedenle dijitalleşmenin hem ekonomiye hem de ticarete yansımaları büyük önem arz etmektedir (Taşel 2020: 127). Birçok alanda olduğu gibi ekonomik alanda da dijitalleşen dünyada alışveriş ve banka işlemlerinin bilgisayar ve internet üzerinden yürütülmesi, günümüz dünyasında büyük bir avantaj sağlamaktadır. Belirli mekâna bağlı kalmadan istenilen yerden istenilen ürün anında satın alınmakta, ödeme işlemleri bilgisayarın ya da telefonun tek tuşu ile gerçekleştirilmektedir. Bu kadar hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştirilen işlemler, güvenlik açığı bırakarak belirli risklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Güvenlik firması Kaspersky Lab'in Şubat ayında açıkladığı rapora göre 1 milyar dolarlık soygun genel olarak parola ve ortalama saldırıları üzerinden gerçekleşmiştir. Bilgisayar korsanları (Hacker'lar) dünyanın dört bir yanındaki bankalardan çalışanların göz ardı ettiği adımlar nedeniyle yıllarca para çalmışlardır. Bilgisayar korsanları banka çalışanlarına gönderdikleri ve virüs içeren e-postaların açılması sebebiyle zamanla birçok bilgisayara erişerek bilgisayar sistemlerini ele geçirmişlerdir. Ardından banka hesaplarından ATM cihazlarına kadar birçok finansal araç ve hizmetin şifrelerine ulaşmışlardır. En son aşamada, saldırganlar çevrim içi bankacılık, para transferleri, ATM'den para çekme yöntemleriyle 1 milyar doları çalmışlardır. En az bir yıl süren saldırılarda 30 ülkedeki sayısız bankada kullanılan bilgisayarların ekranlarından görüntü alınmış ve kişisel hesapları ele geçirilmiştir (URL-1). Dijital ortamda gerçekleştirilen işlemlerin, günümüz dünyasına özgü belirli riskleri de içerdiği görülmektedir. Bireysel olarak dijital ortamda tek tuşla yapılan bir işlem ya da kurumsal olarak gerçekleştirilen bir işlemin ulusal ya da küresel ölçekte sebep olduğu sonuçlarla karşılaşmak olasıdır. Karşılaşılan risklerle başa çıkmak ise, bireysel olmanın ötesinde ulusal ya da küresel ölçekte dahi zor bir durum haline gelmektedir. Dolayısıyla bu durum, modernliğin üretmiş olduğu risklere karşı bireysel olarak savunmasız olduğumuzu ve risk toplumunun küreselliğiyle karşı karşıya kaldığımızı göstermektedir.

Küresel tehlikeler bir dizi karmaşık problemi içermektedir. Tehlikeler, temelde gizli kalmaktadır, çünkü sonuçları hafifleten, ilgili faydaları yükselten veya belirli inançları idealize eden toplumsal değerler ve varsayımlar ağına gömülüdürler. Küresel tehlikeler kültürlerin, toplumların veya ekonomilerin sınırlarını işgal eden, merkezde veya ana akımdakiler tarafından gizlenen veya uzaktaki tehlikelere maruz kalan insanların başına gelmektedir. Bu anlamda karşılaşılan riskler, kurumların yaşam tarzlarını ve temel değerleri değiştirmektedir, ancak teknolojik değişimin hızı, sosyal kurumların yanıt verme ve uyum sağlama kapasitesini çok aştığı için, amaçtaki uyumsuzluk, siyasi irade ve yönlendirilmiş çaba, etkili müdahaleleri engeller ve tehlikelerin büyümesine neden olmaktadır (Pidgeon 2008: 354). Teknolojik gelişmeler ve buna paralel olarak ekonomiden siyasete, kültürel hayattan gündelik yaşama hemen hemen her alanın dijitalleşmesi, avantajlarının yanında riskleri de barındırmaktadır. Riskli tanımlanan durumlar, dijital araçlarla birlikte yapılandırılmakta ve yeniden üretilmektedir. Risklerin ise bireysel, toplumsal ve küresel ölçekte ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle dijitalleşme, araçların çeşitli kullanımları ve kullanıcılarını riske maruz bırakan durumlar sunmaktadır. Siber ortamın ürettiği riskler göz önüne alındığında büyüyen tehlikeler ve karşılaşılan risklerle mücadele zayıflamakta, gün geçtikçe yeni risklerin oluşmasına neden

olmaktadır. Dijital teknolojinin kullanma becerisinin yoksunluğundan kaynaklı riskler ise, risk toplumu teorisinin bir diğer yönünü oluşturmaktadır. Bu anlamda riskli durumlarla mücadele etmenin yolu teknolojik gelişmelerden geçiyor olsa da aynı zamanda riskli durumların üretilmesinin de esas kaynağını oluşturmaktadır.

Risk Toplumu ve Dijitalleşme Bağlamında Sosyal Medya

Teknolojik gelişmelerle özellikle bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sosyal medya, gündelik hayatımızda önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Sosyal medyanın etki alanının geniş olması ve insan yaşamının her alanına nüfuz etmesi birey ve toplum üzerinde olumlu etkilerinin yanı sıra riskleri taşımaktadır. Karşılaşılan risklerden birini, yeni teknolojinin bir sonucu olarak, gerçek insanlığımızın bazı temel unsurlarını kaybetmemiz oluşturmaktadır. Yüz yüze iletişim dijital teknolojiyi kullanan iletişim ile karşılaştırıldığında daha zengin, daha az aracı olduğu ve uzun vadeli dikkat süreleri gibi özellikler taşımaktadır. Günümüz dünyasında dijital iletişimin yaygınlaşmasıyla birlikte sözü edilen özelliklerin kaybedildiği görülmektedir. Yeni teknolojilerin bizi bir şekilde post-insan yaptığına dair ütopyik bir görüş söz konusudur (Miller vd. 2016: 8). Sosyal medya insanları bağımlı hale getirmektedir. İnsanlar sosyal medya hesaplarında çok fazla zaman geçirmektedirler. Bireylerin aile ve sosyal yönleri, sosyal medyada fazla vakit geçirdikçe zayıflamaktadır. Ayrıca sosyal medya hesaplarında fotoğraf ve video paylaşımından dolayı, mahremiyet alanı ihlal edilmektedir. Ayrıca sözü edilen kullanım, başka insanların sosyal medya kullanımını, tamamen yanlış kullanmaya teşvik edebilmektedir (Siddiqui vd. 2016: 74). Sosyal medya kullanım süresine bakıldığında zaman, özgüveni düşük olanlar için sosyal medya kullanımının daha fazla olduğu görülmektedir. Benlik saygısı yüksek olanlar için sosyal medyada daha fazla vakit geçirmek, sosyal çevresi ile ilgili memnuniyeti azaltır. Benlik saygısı düşük olanlar için ise, arkadaşlar dışında hayatın her alanında olumsuz etkileri söz konusudur (McDool vd. 2016: 20). Toplumsallaşma süreci zayıf olan bireylerin sosyal medyada daha fazla vakit geçirdiği görülmektedir. Toplumsallaşma sürecini başarılı bir şekilde geçiren bireyler gerçek dünya ile sanal dünya arasındaki farklılıkların bilincindedirler.

Sosyal medya kullanımı bireyin hayat tarzında önemli oranda değişikliklere neden olmaktadır. Sosyal medya üzerinden sanal olarak sosyalleşmek, yalnızlaştırmanın zeminini oluşturmaktadır. Sanal ortamda sosyalleşmeyi tercih eden insanlar daha çok, ailesinden, dostlarından, okul ya da çalışma hayatından kopmaktadır. Çoğu zaman kimliğe ilişkin herhangi bir bilgisi bulunmayan bireylerle iletişim kurulmaktadır. Bu durum, sanal bir ortamda

sosyalleşen bireylerin, iletişim sorunlarına, yaşanan gerçeklikten kopmalarına, bireylerin kendilerine yabancılaşmalarına neden olmaktadır.

Toplumun ve toplumsal kurumların ürettiği riskler, öznelleşme ve bireyselleşmenin ön ayaklarını oluşturmaktadır. Birey için belirleyici olan kurumsal konumlar, artık sadece bireyin başına gelen olaylar ve koşullardan ibaret değil, bilakis kendi verdiği kararların sonuçlarıdır. Dolayısıyla bireyin söz konusu konumları böyle görmesi ve benimsemesi gerekmektedir. Ortaya çıkan riskler öncelikle tanrı kaynaklı ya da doğal felaketler olarak algılanmakta ve bireysel sorumluluk söz konusu edilmemektedir. Ancak bugün bir sınavı geçememekten işsiz kalmaya ya da boşanmaya kadar pek çok olay kişisel başarısızlık olarak görülmektedir. Bireyselleşmiş toplumda riskler niceliksel olarak artmakla kalmaz niteliksel bakımdan yeni kişisel riskler, seçilmiş ve şahsi kimliği değiştirmiş riskler de doğmaktadır (Beck 2011: 207). Risk toplumundaki bireylerin, sosyal sınıf, cinsiyet ve aile ile ilgili inançların tersine döndüğü bir dünyada istihdam, eğitim ve öz kimlik konusunda önemli kararlar almaları gerekmektedir. Bu kararların bireyselleştirilmiş doğası, bireylerin kendi yaşamlarını risk altına alacak sonuçları içermeye potansiyellerine sahiptir (Denney 2005: 31). Bireyin, küresel dünyanın belirsizliği ile kendi başına baş etmesi gerekmektedir. Risk toplumu teorisinin, kapitalizmin aldığı yeni görünümün benimsetilmesinin ve onun yarattığı açmazların bireysel-psikolojik düzlemde üstesinden gelinmesinin yanı sıra yaratılmış büyük ölçekli negatif etkileri meşruiyet zeminine çekmenin önemli bir teorik aracı olduğu söylenebilmektedir (Esgin 2013: 685). Belirli bir durum ve olaylar karşısında bireysel tercih ve karar verme, çeşitli riskleri kendilerinden ve çevrelerinden uzak tutma ya da riske maruz kalma gibi durumlarda etkin bir role sahiptirler. Dolayısıyla birçok durumda olduğu gibi, sosyal medya kullanımının bireysel ve toplumsal olarak ortaya çıkaracağı riskli durumlarda özne olmak, risklerle bireysel mücadelede önemli bir yer işgal etmektedir.

Günümüz dünyasında bireylerin aşırı internet ve sosyal medya kullanımı yalnızlığa sebep olmaktadır. Sanal âlemde yaşamak ve sanal âlemde sosyalleşmek, bireylerin gündelik yaşamda gerçek hayat ile bağlantısını kesmektedir. Sanal âlemde yaşayan bireylerin toplum ve aile bağlantılarının zayıflamasının yanı sıra kendilerine de bir yabancılaşma durumu söz konusudur. Dolayısıyla bireylerin kendilerine yabancılaşması, toplumsal değerlerin yozlaşmasına neden olmaktadır. Kendine ve yaşadığı topluma yabancılaşan birey, özne konumundan nesne konumuna geçmiş bulunmaktadır. Problem çözme becerisinin yerine, olay ve durumlara maruz kalan nesne olarak yer almaktadır. Sözü edilen bu durum, günümüz dünyasında dijitalleşmeyle birlikte gerçekleşmeye başlamıştır. Bireylerin olayların ya da

durumların akışına müdahale edemeyen, özne olamayan kişiler olarak konumlanmaktadırlar. Bu duruma ilaveten günümüz dünyasının riskleriyle mücadele etmek belirli aşamaya kadar bireysel ölçekte kalsa da küresel ölçekte karşılaşılan risklerle mücadele etmek bireysel tutum ve davranışları aşan bir durum sergilemektedir. Özellikle dijitalleşmeyle birlikte medya, bu durumun hem nedeni hem de sonucu olacak şekilde bir profil sergilemektedir.

Risklerle kuşatılmış bir dünya algılamasının medya alanındaki savunucuları, güvenliği kutsayan ve risk almamayı öneren aşırı ihtiyatlı söylemleriyle güvenliğin tek tek bireysel çabalarla sağlanamayacak denli küresel boyutları bulunduğu temasını işlemektedirler (Köse 2007: 46, 50). 11 Eylül saldırıları günümüz dünyasının risklerine yönelik algı ve risklerin boyutu konusunda küresel ölçekte yaşanan değişimlerin göstergesidir. 11 Eylül saldırıları ve medyanın gücüyle birlikte bir öteki üzerinden hareket ederek din temelli risk algısı oluşturmaktadır. Aynı zamanda sözü edilen saldırılarla birlikte terörizmle mücadelenin küresel boyutta olduğunu ve dolayısıyla savunmanın ya da korunmanın da bireysel güvenlik önlemleriyle gerçekleşmeyeceğini göstermektedir. Dolayısıyla bu durum, günümüzde özellikle sosyal medyanın kullanım ağının genişliği düşünüldüğünde nefret ve şiddetin hızlı bir şekilde geniş ağlara ulaşarak; kitleleri harekete geçirebilecek küresel bir riske dönüşebilmektedir. Sonuç olarak, modernliğin üretmiş olduğu risklerde, bireysel karar mekanizmasının etkili olması beklenirken; küresel ölçekte karşılan riskler söz konusu olduğunda bireysel olarak korunmanın pek mümkün olmadığı görülmektedir. Bu durum ise risk toplumunun, hem bireysel korunma ve güvenlik önlemleri, hem de bireyleri aşan küresel riskleri içeren bir başka boyutuna vurgu yapmaktadır.

SONUÇ

Gündelik hayatımızın temel dinamiklerinden biri olan iletişim çağında, büyük çaplı bir değişim yaşanmaktadır. Toplumsal iletişim ve etkileşimin temeli, teknolojik gelişmelere dayanmaktadır. Geçmişle kıyaslandığında çağımızın teknolojisi eşi benzeri görülmemiş bir hız ve yoğunlukta şekillenmektedir. Teknolojik alanda gerçekleşen büyüme, hem bilgi ve iletişim teknolojileri alanında hem de sosyal ve kültürel alanda önemli değişimlere yol açmıştır. Özellikle sosyal medya ve dijital iletişim, kitle iletişiminde günümüz toplumlarında önemli bir yere sahiptir. Dijitalleşme, teknolojik gelişme, internet kapsamı ve kullanım alanlarının çeşitlenmesiyle birlikte çeşitli bilgi ve içeriklerin sayısallaştırılmasıdır. Özellikle görüntü, video ve metinlerin dijital bir platformda aktarımın sağlanması gibi nitelikler ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeni bir form kazandığı görülmektedir. Geleneksel bilgi ve iletişim alanı olan

geleneksel medya, farklı işlevler için farklı araçların kullanıldığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun aksine, yeni medya ise, teknolojik gelişmeler, internet kapsamının genişlemesi ve farklı ihtiyaç ve istekler doğrultusunda şekillenen, birkaç işlevin tek bir araç ile gerçekleştirildiği medya türüdür. Geleneksel medya, tek yönlü bir iletişim sağlarken, yeni medya tek yönlü olmayan ve interaktif bir iletişim portalı sunmaktadır. Özellikle tek bir araçla, tüm işlemlerin yerine getirilmesi gibi kolaylıkla, anında birçok kişinin dâhil olduğu hedef kitleye ulaşım sağlanmaktadır.

Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımı alanının ve kapsamının genişlemesi, bilgi ve iletişim alanında önemli değişim/dönüşüm sağlarken, aynı zamanda ekonomiden siyasete, kültürel hayattan gündelik yaşama hemen hemen her alanda dezavantajlı durumları, başka bir ifadeyle riskleri barındırmaktadır. Endüstriyel üretim ve teknolojik gelişmeler, soyut sistemlerle çevrili bir yaşam sunmaktadır. Risk toplumu teorisine göre ise, günümüzde karşılaşılan riskler daha çok teknolojik gelişmelere paralel olarak modernliğin üretmiş olduğu risklerdir. Bu anlamda içerik ve etki bakımından geçmişin riskleri ile günümüzde karşılaşılan riskler önemli oranda birbirinden ayrılmaktadır. Sanayileşmeyle birlikte değişen toplum, geri döndürülemez risklerin merkezi haline gelmiştir. Bu anlamda günümüzde karşılaşılan risklerin kökenini, sanayi toplumlarındaki aşırı üretim ve tüketim neden olurken; Ulrich Beck'in (2011) üzerinde durduğu risk toplumu ise, sözü edilen süreçte anlam bulmakta ve modernliğin bir yan etkisi olarak görülmektedir.

Dijitalliğin her alanda yer aldığı günümüz toplumlarında riskli durumlar yeniden tanımlanmaktadır. Özellikle dijitalleşme, teknolojik araçların çeşitli kullanımlarıyla kullanıcılarını riske maruz bırakmaktadır. Siber ortamın ürettiği riskler göz önüne alındığında büyüyen tehlikeler ve karşılaşılan risklerle mücadele zayıflamakta, gün geçtikçe yenilerinin oluşmasına neden olmaktadır. Problem çözme becerisinin yerine, olay ve durumlara maruz kalan nesne olarak yer almaktadır. Modernliğin üretmiş olduğu risklerden, özellikle de uzmanlık sistemlerinden ve dijital sistemin ürettiği risklerden korunmak amacıyla bireysel ve toplumsal ölçekte mücadeleye ihtiyaç duyulmaktadır. Kendisine ve topluma yabancılaşan bireylerin artan riskler karşısında akılcı tercih ve kararlarda bulunması pek mümkün görünmemektedir. Dijitalleşmenin ve sosyal medyanın küresel riskleri artırması karşısında, bireysel tercihlerin ve kararların yanı sıra kolektif aklın etkin kullanımı gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alakuş, S. (2019). Sosyal Medyanın Gençlerin Marka Tercihlerine Etkisi: Özel Okul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alexander, J. C., Smith, P. (1996). Social Science and Salvation: Risk Society As Mythical Discourse, *Zeitschrift für Soziologie*, 25(4), 251-262.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*, İ. Türkmen (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2006). Living in The World Risk Society, *Economy and Society*, 35(3), 329-345.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*, K. Özdoğan ve B. Doğan (Çev.), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Boudia, S., Nathalie, J. (2007). Risk and Risk Society'in Historical Perspective, *History and Technology*, 23(4), 317-331.
- Browne, K. (2014). *Sosyolojiye Giriş*, İ. Kaya (Çev.), İstanbul: Say Yayınları.
- Denney, D. (2005). *Risk and Society*, California: SAGE Publications.
- Esgin, A. (2013). İmal Edilmiş Belirsizlikler Çağının Sosyolojik Yönelimi: Ulrich Beck ve Anthony Giddens Kaynaklı "Risk Toplumu" Tartışmaları, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(3), 683-696.
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kayıp Giden Dünya*, O. Akınhay (Çev.), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*, Ü. Tatlıcan (Çev.), İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A., Pierson, C. (2001). *Modernliği Anlamlandırmak*, S. Uğurkulak ve M. Sağlam (Çev.), İstanbul: Alfa Yayınları.
- İlgaz Büyükbaykal, C. (2020). Türkiye'de Yeni Medya Ortamı ve Dijital Oyun Olgusu, *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4(1), 1-9.
- Korenich, L., Lascu, D., Manrai, L. vd. (2013). Social Media Past, Present and Future, *Companion to the Future of Marketing*, 10(3), 234-249.
- Köse, H. (2007). Yeni Risk Tanımlamaları Bağlamında Küresel Medya, *Selçuk İletişim*, 5(1), 42-51.
- McDool, E., Powell, P., Roberts, J. vd. (2016). *Social Media Use and Children's Wellbeing*, IZA: Institute of Labor Economics.
- Miller, D., Costa, E., Haynes, N. vd. (2016). *How The World Changed Social Media*, London: UCL Press.
- Newman, N., Dutton, W. H. ve Blank, G. (2012). Social Media in the Changing Ecology of News: The Fourth and Fifth Estates in Britain, *International Journal of Internet Science*, 7(1), 6-22.
- Özkan, A. (2011). Küreselleşme Sürecinde Medya ve Siyaset: "Medya Gücü" mü, "Gücün Medyası" mı?, *Stratejik Öngörü, TASAM*, 121-126.
- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.

- Pidgeon, N. (2008). Uncertainty and Risk, R. Löfstedt (Ed.), *Risk, Uncertainty and Social Controversy: From Risk Perception and Communication to Public Engagement* içinde (349-363), London: Earthscan.
- Rayner, S. (1987). The Social and Cultural Construction Of Risk, Branden B. Johnson, Vincent T. Covello (Ed.), *Risk and relativism in science for policy* içinde (5-27), Tokyo: D. Reidel Publishing Company.
- Schumacher, A., Shin, W. ve Erol, S. (2016). Automation, Digitization and Digitalization and Their İmplications for Manufacturing Processes, Innovation and Sustainability Scientific Conference, Bucharest, Romania.
- Siddiqui, S., Singh, T. (2016). Social Media its Impact With Positive and Negative Aspects, *International Journal of Computer Applications Technology and Research*, 5(2), 71-75.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. vd. (2013). İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 7(4), 23-32.
- Taşel, F. (2020). Dijitalleşmenin Ticarete ve Ekonomiye Etkisi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(2), 127-137.
- Tuncer, A. S. (2013). Sosyal Medya, F. Zeynep Özata (Ed.), *Sosyal Medyanın Gelişimi* içinde (2-26), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- URL-1: <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/sosyal-medyanin-guvenlik-riskleri>
(Erişim Tarihi: 12.11.2021).
- Vogelsang, M. (2010). *Digitalization in Open Economies*, New York: Physica-Verlag.
- Yankın, F. B. (2019). Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-38.